

תנאי החתימה.

באוסטריה־אונגריה: לשנה: 10.50 קראנען, לחצי שנה: 5.25 קראנען, לרבע שנה: 2.70 קראנען.

ברוסיה: לשנה: 4 רו״כ, לחצי שנה: 2 רו״כ, לרבע שנה: 1 רו״כ.

בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 9 מארק, באנגליה לשנה: 8 שילינג, בשאר ארצות לשנה: 11 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 10 פרנק.

ההותמים לשנה שלמה יקבלו בסוף השנה תשורה יפה חנם.
דמי החתימה יוכלו לשלם גם לשעורין: 2 רובל בעת החתימה, ושני הרובל הנותרים בראשית הרבע השני (ובשאר ארצות בכסף המדינה לפי הקורס).

מחיר כל גומר 10 קאפ׳, 25 העללער.

עם „הפדגוג״:

באוסטריה־אונגריה:
לשנה: 15.50 קראנען, לחצי שנה: 7.75 קראנען, לרבע שנה 3.90 קראנען.

ברוסיה:
לשנה: 6 רו״כ, לחצי שנה: 3 רו״כ, לרבע שנה 1.50.

בשאר ארצות:
באשכנז לשנה: 13 מארק, באנגליה לשנה: 12 שיללינג, בשאר ארצות לשנה: 17 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 16 פרנק.

בעד חלוף האדריסה 20 קאפ.
מחיר מודעות: בעד כל שורה קטנה פטיט 38 ה׳, 15 ק׳.

קרקוי, יום ד׳, ט״ז אייר תרס״ג. — גליון ל. — Krakau, 13 Mai (30 April) 1903.

צֵא צֵא, לֵךְ, בְּנִי...

(לְל״ג בָּעֹמֶר).

צֵא, צֵא לֵךְ, בְּנִי, מֵחֲדַר־כֶּלֶא,
בּוֹ אוֹר וָחשֶׁךְ עֶרֶב־פֶּלֶא,
כְּבוֹד אֵל — עָנָן בִּקִירוֹת אֵלֶּה, —
עֲנַן אֵבֶל — וְקוֹל הָרַעַם,
עֲנַן אֹפֶל — וּבְרַק הַזַּעַם,
אַךְ גֶּשֶׁם אַיִן — —
צֵא, מַחְמַד עַיִן,
וּשְׁאַף מְעַט דְּרוֹר!
כִּי כֹה אָמַר הָאֵל: יְהִי אוֹר!

וְשָׁם תִּרְאֶה פְּלָאִים־אוֹרִים
וּשְׁמֵי שְׁמֵי־יָהּ גְּבֹהִים, טְהוֹרִים,
וּבְנֵי עָבִים צְחוֹרִים־צְחוֹרִים,
מִתְרַחֲצִים כְּחֹם הַיּוֹם
בִּתְכֵלֶת רוֹם;
וּבְנֵי רוּחוֹת קַלִּים־קַלִּים
מַכִּים בִּתְכֵלֶת־אוֹר גַּלִּים
וּמִזִּים זוֹ עַל פְּנֵי הַיְקוּם —
הוֹי, קוּם, בְּנִי, קוּם
וּשְׁאַף מְעַט דְּרוֹר!
כִּי כֹה אָמַר הָאֵל: יְהִי אוֹר!

וְשָׁם, בֶּן קָטָן, רָמֵי קוֹמָה
עוֹמְדִים סָבִיב לְךָ כְּחוֹמָה,

וּמַבִּיטִים רוּמָה־רוּמָה
יָשָׁר, יָשָׁר אֶל פְּנֵי אֱלֹהִים,
כִּבְנֵי אֱלֹהִים, —
וְיוֹנְקִים אוֹר וְשׁוֹתִים זִו
מִשְּׁדֵי אֵם־שֶׁמֶשׁ הָאָבִיב
בְּאַלְפֵי פִּיּוֹת עָלִים סָבִיב;
וְכָל עָנָף, כָּל בַּד
מָלֵא חַיִּים, חַיִּים וּלְשַׁד,
וְכֹה יִגְדַּל יָרוּם —
הוֹי, קוּם, בְּנִי, קוּם
וּשְׁאַף מְעַט דְּרוֹר!
כִּי כֹה אָמַר הָאֵל: יְהִי אוֹר!

וְשָׁם תִּרְאֶה אֶת כְּבוֹד אֲדֹנָי
עַל פְּנֵי כָּל גֶּבַע, בְּתוֹךְ כָּל גַּיְא
בְּעֶדְיֵי כָּל פֶּרַח, בְּעֵין כָּל חַי; —
וְשָׁם תִּשְׁמַע שִׁיר מִזְמוֹרִים,
שִׁיר לַפְּרָחִים וְלָאוֹרִים
וּלְכָל יָפֶה בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם —
וְזָכַרְתָּ עַמְּךָ, הָעָם
הַחַי, הֶעָז, הָרַב, הָרָם
בְּאַרְצוֹ שָׁם, שָׁם עַל הֶהָרִים
הַנֶּאְדָּרִים — —
צֵא שָׁמָּה, בְּנִי, וּשְׁאַף הַדְּרוֹר!
כִּי שָׁם אָמַר הָאֵל: יְהִי אוֹר!...

ש. ל. גרדון.

קַשְּׁתוֹת לַ״ג בָּעֹמֶר.

(אַגָּדָה).

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ רֵעִים נֶאֱמָנִים וְאוֹהֲבִים אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, אַךְ חֲלוּקִים הָיוּ בְּדֵעוֹתֵיהֶם וְשׁוֹנִים בְּאָפְיָם[1]) וּבִתְכוּנוֹתֵיהֶם.

עוֹד בְּיַלְדוּתָם כְּבָר נִבְדְּלוּ זֶה מִזֶּה בְּדַרְכֵיהֶם. לִפְעָמִים הָיוּ מְטַיְּלִים שְׁנֵיהֶם בַּשָּׂדוֹת וּבָעֲמָקִים וְהִנֵּה הִתְקַדְּרוּ הַשָּׁמַיִם עָבִים, וְקֶשֶׁת נֶהְדָּרָה בְּשַׁלַּל צְבָעֶיהָ הוֹפִיעָה עַל פְּנֵי הָרָקִיעַ, וְהַקֶּשֶׁת יוֹרֶדֶת וְשׁוֹקַעַת מִתַּחַת לָאֹפֶק.

וְהִצְטַעֵר אָז יְהוּדָה הַקָּטָן וְאָמַר: „חֲבָל[2]), שֶׁהַשָּׁמַיִם הַטּוֹבִים מַרְאִים אוֹתָנוּ רַק אֶת חֲצִי הַקֶּשֶׁת הַנִּפְלָאָה, וְאֶת חֶצְיָהּ הַשֵּׁנִי הֵם מַסְתִּירִים מֵעֵינֵינוּ, וּמִי יוֹדֵעַ אִם הַחֵצִי הַנִּסְתָּר אֵינוֹ יָפֶה יוֹתֵר מִן הַחֵצִי הַנִּרְאֶה?״.

וְהִצְטַעֵר אָז שִׁמְעוֹן הַקָּטָן וְאָמַר: „חֲבָל, שֶׁהַשָּׁמַיִם הַקּוֹדְרִים אֵינָם מַסְתִּירִים מֵעֵינֵינוּ גַּם אֶת חֲצִי הַקֶּשֶׁת הַגָּלוּי. כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה אֶת הַקֶּשֶׁת, אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁעֲנָנִים שְׁחוֹרִים מְכַסִּים אֶת הַשָּׁמַיִם הַבְּהִירִים, וְעוֹד מְעַט וְרָעֲמוּ רְעָמִים וּבָרְקוּ בְרָקִים — שׂוֹנֵא אֲנִי אֶת הַקֶּשֶׁת הַלָּזוּ.

וּכְשֶׁגָּדְלוּ הַקְּטַנִּים וַיִּהְיוּ לִנְעָרִים הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה לִפְנֵי רַבָּם — הָיוּ שְׁנֵיהֶם מִתְוַכְּחִים לְעִתִּים קְרוֹבוֹת עַל דְּבַר הַקֶּשֶׁת.

— אוֹהֵב אֲנִי מְאֹד אֶת הַקֶּשֶׁת, — הָיָה יְהוּדָה הַנַּעַר אוֹמֵר, — כִּי מִלְּבַד שֶׁהִיא יָפָה כָּל כָּךְ — הִיא מַבְטִיחָה, שֶׁלֹּא יָבִיא אֱלֹהִים עוֹד מַבּוּל עַל הָאָרֶץ. כַּאֲשֶׁר אֶגְדַּל, אֶתְפַּלֵּל לֵאלֹהִים, שֶׁתַּעֲמֹד הַקֶּשֶׁת תָּמִיד בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם.

— וַאֲנִי שׂוֹנֵא מְאֹד אֶת הַקֶּשֶׁת, — הָיָה שִׁמְעוֹן הַנַּעַר עוֹנֶה — מִפְּנֵי שֶׁהִיא מַזְכִּירָה אוֹתִי שֶׁבְּנֵי הָאָדָם רְשָׁעִים הֵם כְּדוֹר הַמַּבּוּל; וְלוּלֵא הַשְּׁבוּעָה, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע אֱלֹהִים לְנֹחַ, הָיָה מוֹחֶה אוֹתָם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. כַּאֲשֶׁר אֶגְדַּל, אֶתְפַּלֵּל לֵאלֹהִים, שֶׁלֹּא תֵרָאֶה הַקֶּשֶׁת בַּשָּׁמַיִם לְעוֹלָם וּפָחֲדוּ בְּנֵי הָאָדָם מִפְּנֵי הַמַּבּוּל, וְלֹא יֶחֶטְאוּ. גַּם עַל הֶעָבִים אֶתְפַּלֵּל, שֶׁלֹּא יְכַסּוּ אֶת הַשָּׁמַיִם: אִם יִהְיוּ בְּנֵי הָאָדָם צַדִּיקִים, תּוֹצִיא לָהֶם הָאָרֶץ אֶת יְבוּלָהּ גַּם בְּלִי גֶשֶׁם וּמָטָר, כִּי הֲלֹא לְכָךְ נִבְרָאָה!

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיִּהְיוּ לַאֲנָשִׁים; וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם תַּנָּאִים וּמוֹרִים בְּבָתֵּי הַיְשִׁיבוֹת. רַבִּי יְהוּדָה הָיָה אוֹהֵב וּמְכַבֵּד אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים הַיְשָׁרִים: אֶת הָעֲשִׁירִים הַחוֹמְלִים עַל דַּל וּמַשְׂבִּיעִים אֶת הָרְעֵבִים לֶחֶם, וְאֶת הָעֲנִיִּים הָעוֹבְדִים בְּזֵעַת אַפַּיִם, וְאֵינָם מִתְאוֹנְנִים עַל גּוֹרָלָם.

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה כּוֹעֵס וּמִתְמַרְמֵר עַל הָרְשָׁעִים שֶׁבַּדּוֹר: עַל הָעֲשִׁירִים הָעוֹשְׁקִים שְׂכַר שָׂכִיר, וְעַל הַפּוֹעֲלִים הָעוֹשִׂים אֶת מְלַאכְתָּם רְמִיָּה — וְעַל כָּל אָוֶן וָעָוֶל, אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם לְרֵעֵהוּ.

— רְאֵה נָא, אָחִי, — הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לִפְעָמִים לְרַבִּי שִׁמְעוֹן חֲבֵרוֹ, — עַד כַּמָּה הֵיטִיבוּ בְּנֵי אָדָם אֶת דַּרְכָּם: הַבָּנִים הָרִאשׁוֹנִים לְאָדָם הָיוּ קַיִן וְהֶבֶל — וַיָּקָם אִישׁ עַל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ; עַתָּה אִישׁ אֶת אָחִיו יַעֲזֹרוּ; אֵין הֶעָשִׁיר יָכוֹל לַעֲבֹד בַּשָּׂדֶה — עוֹבֵד הֶעָנִי בִּשְׁבִילוֹ; אֵין לֶעָנִי לֶחֶם לְבֵיתוֹ — וְהֶעָשִׁיר פּוֹתֵחַ יַד נְדִיבָה וְנוֹתֵן לוֹ.

[1]) אפי — קאראקטער. *Характеръ.* [2]) שאדע. *Жаль.*

— תָּמִים אַתָּה יוֹתֵר מִדַּי, — הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵשִׁיב לוֹ בְּהַקְפָּדָה;—גַּם הֶעָשִׁיר גַּם הֶעָנִי מְרַמִּים הֵם אִישׁ אֶת אָחִיו וְנִמְצָאִים מְרֻמִּים; זֶה פּוֹחֵת מֵעֲבוֹדָתוֹ וְזֶה — מִשְּׂכָרוֹ; אִישׁ אִישׁ שׁוֹלֵחַ אֶל לֵב רֵעֵהוּ קֶשֶׁת רְמִיָּה — וְהִנֵּה הַקֶּשֶׁת נֶהְפֶּכֶת וְהַחִצִּים שָׁבִים אֶל לֵב שׁוֹלְחָם.

וַיִּהְיוּ שְׁנֵי הַחֲכָמִים הָאֵלֶּה נוֹדָעִים בָּעוֹלָם אִישׁ אִישׁ בִּתְכוּנָתוֹ: רַבִּי יְהוּדָה הָיָה אָהוּב וְרָצוּי לַבְּרִיּוֹת; וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה קַפְּדָן וְיָרֵאוּי עַל בְּנֵי אָדָם.[1]

וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּשְׁמַע רַבִּי יְהוּדָה, כִּי בְּבֵית הַכֶּלֶא שֶׁבְּרוֹמָא כְּלוּאִים הַרְבֵּה מִבַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּפְלוּ בַשִּׁבְיָה — וַיֵּלֶךְ לִפְדּוֹתָם.

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הָלַךְ לְבַקֵּר קֶבֶר אֶחָד מִקִּבְרוֹת הַקְּדוֹשִׁים.

וּשְׁנֵיהֶם נִפְגְּשׁוּ בַּדֶּרֶךְ, וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו, וַיָּבֹאוּ עַד נָהָר אֶחָד רָחָב וְעָמֹק מְאֹד; וְעַל הַנָּהָר הָיָה נָטוּי גֶּשֶׁר חָזָק וְרָחָב, נִשְׁעָן עַל עַמּוּדֵי בַרְזֶל. אֶת הַגֶּשֶׁר הַזֶּה גָּשְׁרוּ הָרוֹמָאִים, כִּי בָּעֵת הַהִיא הָיְתָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל תַּחַת מֶמְשֶׁלֶת רוֹמָא.

וַיַּעַבְרוּ שְׁנֵי הַחֲכָמִים עַל הַגֶּשֶׁר.

— רְאֵה נָא, אָחִי, — אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן, — כַּמָּה טָרְחוּ בְּנֵי הָאָדָם וְעָמְלוּ בִּשְׁבִילֵנוּ! הִסִּיעוּ אֲבָנִים, כָּרְתוּ וְהֵבִיאוּ עֵצִים, רִדְּדוּ פַּסֵּי בַרְזֶל וְעַמּוּדֵי מַתֶּכֶת, עַד שֶׁעָשׂוּ גֶּשֶׁר, כְּדֵי שֶׁנּוּכַל — אֲנִי לָלֶכֶת לְרוֹמָא לִפְדּוֹת שְׁבוּיִים, וְאַתָּה — לָלֶכֶת וּלְבַקֵּר קִבְרֵי הַקְּדוֹשִׁים.

הִתְחִיל רַבִּי שִׁמְעוֹן בּוֹכֶה וְאוֹמֵר: דּוֹמֶה אַתָּה, יְהוּדָה אָחִי, לַיֶּלֶד שֶׁמַּכִּים אוֹתוֹ בְּשֵׁבֶט יָפֶה, וְהוּא מְשַׁבֵּחַ וְאוֹמֵר: „כַּמָּה נָאֶה שֵׁבֶט זֶה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמַּבְרִיחַ גַּם אֶת הַזְּבוּבִים!" וְכִי לְטוֹבָתְךָ וּלְהֲנָאָתְךָ עָשׂוּ הָרוֹמָאִים הַלָּלוּ מַה שֶּׁעָשׂוּ?! הֲלֹא רַק לְטוֹבָתָם וּלְצָרְכֵי מֶמְשַׁלְתָּם. וְאַתָּה בֹּא וְאַרְאֲךָ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁמְּרַדְּדִים פַּסֵּי בַרְזֶל לַגְּשָׁרִים וְתִקּוּן הַדְּרָכִים, שָׁם גַּם עוֹשִׂים קְשָׁתוֹת, חֲנִיתוֹת וְחִצֵּי מָוֶת לִשְׁפֹּךְ דַּם אָדָם חִנָּם!

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר עָבְרוּ אֶת הַגֶּשֶׁר, וַיָּבֹאוּ אֶל עִיר אַחַת גְּדוֹלָה וְיָפָה, אֲשֶׁר בָּנוּהָ הָרוֹמָאִים וַיְפָאֲרוּהָ מְאֹד; וַיַּעַבְרוּ לִפְנֵי בֵּית־מֶרְחָץ יָפֶה. וַיֹּאמֶר רַבִּי יְהוּדָה אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן: נָבֹא נָא אֶל הַבַּיִת הַזֶּה וְנִרְחַץ וְנִטָּהֵר, כְּדֵי שֶׁנִּתְפַּלֵּל בְּגוּף נָקִי.

נִטְפַּל אֵלָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן וְנִכְנְסוּ שְׁנֵיהֶם לְבֵית הַמֶּרְחָץ; וּכְשֶׁיָּצְאוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי שִׁמְעוֹן: בֹּא וּרְאֵה, עַד כַּמָּה תִּקְּנוּ בְּנֵי הָאָדָם אֶת מִדּוֹתֵיהֶם! לְשֶׁעָבַר הָיוּ הַמִּצְרִים מַשְׁלִיכִים יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל הַיְאוֹרָה—עַכְשָׁו טוֹרְחִים הָרוֹמָאִים וּבוֹנִים מֶרְחֲצָאוֹת, שֶׁנִּרְחַץ בָּהֶם אֲנִי וְאַתָּה.

עָנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: יְהוּדָה אָחִי! דּוֹמֶה אַתָּה לַיֶּלֶד תָּמִים, שֶׁכָּל מַה שֶּׁהוּא רוֹאֶה הוּא מַאֲמִין שֶׁזֶּה שֶׁלּוֹ וְשֶׁלְּמַעֲנוֹ הֵכִינוּ אֶת הַכֹּל! וְכִי בִּשְׁבִילֵנוּ טָרְחוּ וְעָמְלוּ

[1] הַכֹּל יָרְאוּ מִפָּנָיו.

הָרוֹמָאִים בְּבִנְיְנֵיהֶם? הֵן אַךְ לַהֲנָאָתָם וּלְצָרְכָּם הֵם עוֹשִׂים וּבוֹנִים!

וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה תַּלְמִיד אֶחָד, שֶׁהָיָה מְלַוֶּה אוֹתוֹ בְּכָל דְּרָכָיו, וּשְׁמוֹ יְהוּדָה בֶּן גֵּרִים. הוּא הָיָה בֵּן לְאֶחָד מֵעֲשִׁירֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִתְיַשְּׁבוּ בְרוֹמָא וְהִתְרַחֲקוּ מֵאֲחֵיהֶם הַיְּהוּדִים, וְעָזְבוּ גַם אֶת שְׂפַת עַמָּם, וְדִבְּרוּ רוֹמִית וְנִקְרְאוּ בְּשֵׁמוֹת רוֹמִים; קִוּוּ הָעֲשִׁירִים הָהֵם, כִּי יְקָרְבוּם הָרוֹמָאִים כְּאַחִים וּכְאֶזְרָחִים, וְגַם יִתְּנוּ לָהֶם מִשְׂרוֹת כְּבוּדוֹת בָּאָרֶץ, וְאוּלָם כְּכֹל אֲשֶׁר הוֹסִיפוּ לְהִתְקָרֵב אֶל הָרוֹמָאִים, כֵּן הִרְחִיקוּם הָרוֹמָאִים מֵעֲלֵיהֶם, וַיִּהְיוּ קוֹרְאִים אוֹתָם — „גֵּרִים".

וּכְשֶׁרָאוּ הוֹרֵי יְהוּדָה, שֶׁרַבִּים מִגְּדוֹלֵי רוֹמָא וְשָׂרֶיהָ שׁוֹלְחִים אֶת בְּנֵיהֶם לִלְמֹד חָכְמָה וָדַעַת מִפִּי חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שָׁלְחוּ גַּם הֵם אֶת יְהוּדָה בְנָם אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי.

וְגַם לְרַבִּי יְהוּדָה הָיָה חָבֵר אֶחָד, אֲשֶׁר הָיָה מְלַוֵּהוּ אֶל כָּל אֲשֶׁר הָלַךְ — וּשְׁמוֹ רַבִּי יוֹסֵי.

וַיִּהְיוּ רַבִּי יוֹסֵי וִיהוּדָה בֶּן־גֵּרִים הוֹלְכִים אַחֲרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְשׁוֹתִים בַּצָּמָא אֶת דִּבְרֵיהֶם.

וַיְהִי לִתְקוּפַת הַיָּמִים, וַיֵּלֶךְ יְהוּדָה בֶּן־גֵּרִים לִרְאוֹת אֶת פְּנֵי הוֹרָיו, וַיְסַפֵּר לְאָבִיו אֶת הַשִּׂיחָה, אֲשֶׁר שָׁמַע מִפִּי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יְהוּדָה.

וַיֹּאמֶר אָבִיו בְּלִבּוֹ: אֵלְכָה נָּא וַאֲסַפֵּר לַקֵּיסָר, כִּי גִּנָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי אֶת מַלְכוּת רוֹמָא, וְיִתֶּן לִי מִשְׂרָה רָמָה, וְלֹא יוֹסִיפוּ עוֹד הָרוֹמָאִים לְהַרְחִיקֵנִי מֵעֲלֵיהֶם וּלְכַנּוֹת אוֹתִי בְּשֵׁם „בֶּן־גֵּרִים".

וְלֹא אֵחַר הָאִישׁ לַעֲשׂוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַר, וַיְסַפֵּר אֶת הַדְּבָרִים לִפְנֵי הַקֵּיסָר, וַיּוֹצֵא הַקֵּיסָר אֶת גְּזַר דִּינוֹ לֵאמֹר: „יְהוּדָה, שֶׁעִלָּה אוֹתָנוּ — יִתְעַלֶּה לְמִשְׂרָה נִכְבָּדָה; יוֹסֵי שֶׁשָּׁתַק יֵצֵא בַגּוֹלָה; שִׁמְעוֹן שֶׁגִּנָּה — יֵהָרֵג".

וּלְאָבִיו שֶׁל יְהוּדָה בֶּן גֵּרִים הִבְטִיחַ לָתֵת לוֹ תֹּאַר „מַלְשִׁין נִכְבָּד" שֶׁל חֲצַר הַמַּלְכוּת. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁמַע אֶת אֲשֶׁר נִגְזַר עָלָיו, וַיָּקָם וַיִּבְרַח אֶל בֵּין הָרֵי הַגָּלִיל, הוּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, וַיָּבֹאוּ עַד לִכְפַר מֵירוֹן. וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה מְעָרָה פְּתוּחָה לִפְנֵיהֶם, וַיָּבֹאוּ אֶל תּוֹךְ הַמְּעָרָה, וַיָּלִינוּ שָׁם. וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּצֵא רַבִּי אֶלְעָזָר אֶל פֶּתַח הַמְּעָרָה, וְהִנֵּה קוֹל שְׁעָטָה עָלָה בְּאָזְנָיו; וַיָּשָׁב אֶל אָבִיו, וַיַּגֶּד לוֹ אֶת הַדָּבָר. וַיֹּאמֶר רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֵין זֹאת כִּי אִם מָצְאוּ רוֹדְפֵינוּ אֶת עִקְּבוֹתֵינוּ, וְעוֹד מְעַט וּבָאוּ אֶל תּוֹךְ הַמְּעָרָה. הָבָה נַעֲמִיק לָרֶדֶת.

וַיֵּרְדוּ הָאָב וּבְנוֹ מַטָּה מַטָּה כְּיוֹם תָּמִים, עַד כִּי יָעֲפוּ מְאֹד וַיָּלִינוּ שָׁם. בַּבֹּקֶר הֵקִיצוּ מִשְּׁנָתָם, וַיִּצְטַעֲרוּ עַל כִּי אֵין לָהֶם מַיִם לִרְחֹץ פְּנֵיהֶם וִידֵיהֶם לִתְפִלָּה. וַיְהִי הֵמָּה יוֹשְׁבִים וְדוֹאֲגִים, וְהִנֵּה מִכֹּתֶל הַמְּעָרָה נִפְתַּח מַעְיַן מַיִם חַיִּים, מְזַנֵּק וְשׁוֹפֵעַ; וַיִּרְחֲצוּ יְדֵיהֶם וַיַּעַמְדוּ לְהִתְפַּלֵּל. אַחַר הַתְּפִלָּה סָעֲדוּ אֶת לִבָּם בְּפַת לֶחֶם יָבֵשׁ, אֲשֶׁר לָקְחוּ עִמָּם מִבֵּיתָם, וַיֵּלְכוּ הָלְאָה הָלְאָה; וְהַמַּעְיָן נוֹזֵל וּמְפַכֶּה אַחֲרֵיהֶם וּמְלַוָּם

עַל דַּרְכָּם. וַיִּסְפְּרוּ שֵׁשֶׁת יָמִים וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבָתוּ — וַיֵּשְׁבוּ עַל מְקוֹמָם.

וְהַלֶּחֶם, אֲשֶׁר הִצְטַיְּדוּ מִבֵּיתָם, נִתְבָּרֵךְ וַיִּמָּצֵא לָהֶם לְכָל הַדָּרֶךְ. כֹּה עָבְרוּ עֲלֵיהֶם יָמִים רַבִּים, עַד אֲשֶׁר בָּאוּ אֶל קְצֵה הַמְּעָרָה; וַיִּשְׂאוּ אֶת עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה קַוֵּי אוֹר חוֹדְרִים אֲלֵיהֶם מִיַּרְכְּתֵי הַמְּעָרָה וַיִּשְׂמְחוּ מְאֹד. וַיִּפְנוּ כֹּה וָכֹה וְהִנֵּה פֶּתַח, וַיֵּצְאוּ אֶל תַּחַת שְׁמֵי אֱלֹהִים הַבְּהִירִים וַיַּבִּיטוּ אֶל הַשֶּׁמֶשׁ הַטּוֹב, אֲשֶׁר לֹא רָאוּ אֶת אוֹרוֹ זֶה כַּמֶּה.

וַיֵּשְׁבוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וּבְנוֹ בַּמְּעָרָה הַהִיא. וּשְׁנֵי עֲצֵי תָמָר הָיוּ נְטוּעִים עַל פֶּתַח הַמְּעָרָה, וַיֹּאכְלוּ מִפְּרִי הָעֵצִים, וַיִּשְׁתּוּ מִמֵּי הַמַּעְיָן אֲשֶׁר נָגַל אַחֲרֵיהֶם. וַיִּהְיוּ יוֹשְׁבִים וְהוֹגִים בְּתוֹרַת אֱלֹהִים עַל פֶּה.

וַיְהִי בַּלַּיְלָה, וַיִּשְׁכְּבוּ הַחֲכָמִים לִישֹׁן, וְהִנֵּה קוֹל עוֹלֶה בְּאָזְנֵיהֶם; וְהַקּוֹל קוֹל דְּמָמָה דַקָּה הוֹלֵךְ וּמִתְגַּבֵּר וְחוֹדֵר לְתוֹךְ הָאָזְנַיִם וְנוֹקֵב וְיוֹרֵד לְתוֹךְ הַלֵּב.

וְהַקּוֹל קוֹרֵא: „אוֹי לִי, שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי, וְשָׂרַפְתִּי אֶת הֵיכָלִי וְהִגְלֵיתִי אֶת בָּנַי לְבֵין הָאֻמּוֹת!"

וְנִמְלְאָה כָּל חֲלָלָהּ שֶׁל הַמְּעָרָה בְּקוֹל הַנִּפְלָא הַזֶּה וְהִזְדַּעְזְעָה כָּל הַמְּעָרָה, וְהַמַּעְיָן הִתְחִיל מַכֶּה גַּלִּים בְּשָׁאוֹן כַּבִּיר.

אָז הֵבִינוּ הַחֲכָמִים, כִּי הַמְּעָרָה מִשְׂתָּרַעַת מִתַּחַת לְהַר סִינַי; כִּי קַבָּלָה הָיְתָה בְיָדָם, שֶׁבְּכָל לַיְלָה בַּת־קוֹל יוֹצְאָה מֵהַר סִינַי וְקוֹרְאָה: „אוֹי לִי שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְשָׂרַפְתִּי אֶת הֵיכָלִי וְהִגְלֵיתִי אֶת בָּנַי לְבֵין הָאֻמּוֹת!"

וַיְהִי הַיּוֹם וְרַבִּי אֶלְעָזָר יָצָא וְלִקֵּט תְּמָרִים וְהֵבִיא לִפְנֵי אָבִיו.

אָכַל רַבִּי שִׁמְעוֹן מִן הַתְּמָרִים וְאָמַר לִבְנוֹ: רְאֵה, בְּנִי, כַּמָּה מְרֻבִּים חַסְדֵי אֱלֹהֵינוּ לְכָל הַבּוֹטְחִים בּוֹ: הִנֵּה אֲנַחְנוּ לֹא חָרַשְׁנוּ, לֹא זָרַעְנוּ, לֹא נָטַעְנוּ — וּבְכָל זֹאת הֲלֹא שְׂבֵעִים אֲנַחְנוּ, בֹּא וְנִתְפַּלֵּל לֵאלֹהִים, שֶׁיְּטַהֵר אֶת הַשָּׁמַיִם מֵעֲנָנִים, וְלֹא יֵרָאֶה עוֹד כָּל עָב קַל עַל פְּנֵי הָרָקִיעַ, וְלֹא יִבְטְחוּ עוֹד בְּנֵי הָאָדָם בִּמְטַר הַשָּׁמַיִם רַק בֵּאלֹהִים לְבַדּוֹ, וֵאלֹהִים יוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאֲדָמָה גַּם בְּלִי מָטָר.

וַיִּתְפַּלְלוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וּבְנוֹ, וַיֶּחְדַּל הַגֶּשֶׁם לָרֶדֶת עַל הָאָרֶץ, וַיֶּחְדְּלוּ הָאֲנָשִׁים לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה, לַחֲרֹשׁ וְלִזְרֹעַ, כִּי אָמְרוּ: לָמָּה זֶה נִיגַע חִנָּם? הֵן הָאָרֶץ מוֹצִיאָה לֶחֶם גַּם בְּלִי עֲבוֹדָה! אָז עָזְבוּ הָעוֹבְדִים הַיְשָׁרִים – אֶת מַחֲרֵשׁוֹתָם וְאֶת אִתָּם, וַיָּבֹאוּ אֶל בָּתֵּי הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד תּוֹרָה; וְהָעוֹבְדִים הַחַטָּאִים עָזְבוּ אֶת עֲבוֹדָתָם וּבָאוּ אֶל בָּתֵּי הַיַּיִן, שָׁתוּ לְסָבְאָה וְהִשְׁתַּכָּרוּ; וְרַבִּים הָיוּ אֲשֶׁר כִּתְּתוּ אֶת אִתֵּיהֶם לַחֲרָבוֹת וְאֶת מַזְמְרוֹתֵיהֶם לַחֲנִיתוֹת, וַיֵּצְאוּ הַשָּׂדֶה לֶאֱרֹב לְעוֹבְרֵי דֶרֶךְ — וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ חָמָס וָשֹׁד.

כֹּה עָבְרוּ שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וּבִשְׁנַת הָאַרְבַּע־עֶשְׂרֵה מֵת קֵיסָר רוֹמָא וּבָטְלָה הַגְּזֵרָה מֵעַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי. פַּעַם אַחַת יָצָא רַבִּי אֶלְעָזָר וְעָמַד בְּפֶתַח הַמְּעָרָה, וְהִנֵּה קוֹל קוֹרֵא: „מִי יֵלֵךְ וְיוֹדִיעַ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, כִּי מֵת קֵיסָר רוֹמָא וּבָטְלָה הַגְּזֵרָה?" וַיֵּלֶךְ וַיְסַפֵּר לְאָבִיו — אָז יָצְאוּ שְׁנֵיהֶם מִן הַמְּעָרָה וְהָלְכוּ לָשׁוּב הַבָּיְתָה.

וּכְשֶׁבָּאוּ אֶל עִיר אַחַת, נִכְנְסוּ בָּרִאשׁוֹנָה לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא מָצְאוּ שָׁם מָקוֹם פָּנוּי; כִּי הָיוּ בָּתֵּי הַמִּדְרָשׁ מְלֵאִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים — עוֹמְדִים צְפוּפִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. וַיִּשְׂמַח רַבִּי שִׁמְעוֹן עַל הַדָּבָר הַזֶּה, וַיֵּלְכוּ הָלְאָה, וַיִּפָּגְשׁוּ בְּאִישׁ אֶחָד נוֹשֵׂא קְשָׁתוֹת לִמְכִירָה.

קָצַף רַבִּי שִׁמְעוֹן וְקָרָא: „הוֹי, בְּנֵי אָדָם! עוֹדְכֶם מַחֲזִיקִים בְּאִוַּלְתְּכֶם לִבְרֹא יָדַיִם לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת!" וַיֹּאמֶר לָתֵת עֵינָיו בָּאִישׁ הַהוּא, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁהָיָה נוֹתֵן עֵינָיו בְּאִישׁ מִתּוֹךְ כַּעַס — מִיָּד הָיָה נַעֲשֶׂה גַּל שֶׁל עֲצָמוֹת.

אַךְ רַבִּי אֶלְעָזָר קִדְּמָהוּ וְאָמַר: אַל תִּכְעַס, אַבָּא, מַכִּיר אֲנִי בַּקְּשָׁתוֹת הָאֵלֶּה, שֶׁהֵם רַק כְּלֵי־מִשְׂחָק לַנְּעָרִים, כִּי חִצֵּיהֶן קֵהִים וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהָבִיא מָוֶת עַל הָאָדָם.

אָז נִתְפַּיְּסָה דַּעַת הַזָּקֵן; וַיֵּלְכוּ הָלְאָה, וַיָּבֹאוּ בַשָּׂדֶה, וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אִישׁ עוֹמֵד וְחוֹרֵשׁ. וַיִּקְצֹף רַבִּי שִׁמְעוֹן וַיִּקְרָא: בְּנֵי אָדָם הַלָּלוּ מַנִּיחִים חַיֵּי עוֹלָם, וְעוֹסְקִים בְּחַיֵּי שָׁעָה! וּכְבָר אָמַר לָתֵת בּוֹ אֶת עֵינָיו; אַךְ רַבִּי אֶלְעָזָר קִדְּמָהוּ וְאָמַר: „אוּלַי קֶבֶר הוּא חוֹפֵר לִקְבָּר־בּוֹ אֶת מֵתוֹ". וַיֵּלְכוּ הָלְאָה וַיָּבֹאוּ לְתוֹךְ הַיַּעַר, וְהִנֵּה אִישׁ אוֹרֵב בֵּין הָעֵצִים דּוֹרֵךְ אֶת קַשְׁתּוֹ לְעֻמָּתָם.

— „רֵיקָה[1]" — נָתַן עָלָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּקוֹלוֹ — לִשְׁפֹּךְ דָּם אַתָּה אוֹמֵר?! וּכְבָר אָמַר לָתֵת בּוֹ אֶת עֵינָיו — אַךְ רַבִּי אֶלְעָזָר קִדְּמָהוּ: אַל נָא, אַבָּא, אַל תַּעַנְשֵׁהוּ, בְּטֶרֶם נִשְׁמַע מַה בְּפִיו.

אָז נִתְפַּיְּסָה דַּעַת הַזָּקֵן, וַיִּקְרָא אֶל הָרוֹצֵחַ: תֵּן תּוֹדָה! מָה רָאִיתָ שֶׁדָּרַכְתָּ עָלֵינוּ אֶת קַשְׁתְּךָ?

אָז נָפַל הָרוֹצֵחַ עַל פָּנָיו וְנָעָה בִּבְכִיָּה: „רַבִּי! עוֹבֵד אֲדָמָה הָיִיתִי, עַל אִתִּי חָיִיתִי, וְהָיִיתִי שָׂמֵחַ בְּחֶלְקִי וּבַעֲמָלִי. אַךְ מִשָּׁעָה שֶׁהִתְחִילָה הָאֲדָמָה לְהוֹצִיא לֶחֶם בְּלִי עֲבוֹדָה, בָּאוּ עָלַי יָמִים אֲרֻכִּים־אֲרֻכִּים, יָמִים שֶׁל שִׁעֲמוּם וּבַטָּלָה, וְחַיַּי הָיוּ עָלַי לְמַשָּׂא. חָדַלְתִּי מֵהַבִּיט הַשָּׁמַיְמָה כִּי אֵין הָאֲדָמָה צְרִיכָה עוֹד לִמְטַר הַשָּׁמַיִם, וּמִתּוֹךְ בַּטָּלָה הִתְחַלְתִּי לָשֶׁבֶת בְּבָתֵּי הַיַּיִן, וּמִשָּׁם בָּאתִי אֶל הַיַּעַר, עַד שֶׁהָיִיתִי לְמָה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה, רַבִּי!"

הִשְׁתַּקַּע רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּמַחֲשָׁבוֹת וְאָמַר: „אָכֵן מַתָּנָה טוֹבָה נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי הָאָדָם, וַ„עֲבוֹדָה" שְׁמָהּ, וַאֲנַחְנוּ גְּזַלְנוּהָ מִיָּדָם! בֹּא, בְּנִי, נָשׁוּב אֶל הַמְּעָרָה, וְנִתְפַּלֵּל לֵאלֹהִים, שֶׁלֹּא תִתֵּן הָאֲדָמָה אֶת יְבוּלָהּ בְּלִי עֲבוֹדָה וּבְלִי גִּשְׁמֵי בְרָכָה, וְיָשׁוּבוּ בְּנֵי אָדָם אֶל עֲבוֹדָתָם, וַיִּפְנוּ אֶת לְבָבָם לַשָּׁמַיִם לְהִתְפַּלֵּל עַל גְּשָׁמִים בְּעִתָּם.

וַיָּשׁוּבוּ הָאָב וּבְנוֹ אֶל תּוֹךְ הַמְּעָרָה, וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁנִית שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה. מִפְּרִי הַתְּמָרִים אָכְלוּ וּמִמֵּי הַמַּעְיָן שָׁתוּ.

[1]) אִישׁ רֵיק וָרָע.

וּכְשֶׁנִּפְטַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי מִן הָעוֹלָם, נֶהֶפְכוּ מֵי הַמַּעְיָן לְאֵד וַיַּעַל הָאֵד הַשָּׁמַיְמָה וַיְהִי לְעָנָן. אָז נִרְאֲתָה הַקֶּשֶׁת בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, אַחֲרֵי אֲשֶׁר לֹא נִרְאֲתָה עֶשְׂרִים וָשֵׁשׁ שָׁנִים.

וְהֶעָנָן הַזֶּה עוֹדֶנּוּ מְרַחֵף גַּם עַתָּה בִּמְרוֹמֵי שָׁמַיִם, וּבְלֵילוֹת הָאָבִיב הוּא יוֹרֵד וּמַשְׁקֶה בְּטַל זַךְ אֶת הַפְּרָחִים הָרִאשׁוֹנִים הָעוֹלִים בַּשָּׂדוֹת וּבַיְּעָרוֹת.

וְיוֹתֵר מִכָּל לֵילוֹת הָאָבִיב הוּא מַשְׁפִּיעַ טַל בְּלֵיל ל"ג בָּעֹמֶר, הוּא הַיּוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי. בַּלַּיְלָה הַזֶּה יָלִינוּ רְסִיסֵי הַטַּל הַזַּךְ בִּגְבִיעֵי הַפְּרָחִים הָרַכִּים, וַיְאַחֲרוּ שָׁם, עַד שֶׁיֵּצְאוּ נַעֲרֵי הַחֲדָרִים לְצַחֵק וּלְהִשְׁתּוֹבֵב בֵּין הַפְּרָחִים הַיָּפִים הַשּׁוֹתִים טַל מִמַּעְיַן הַר סִינַי; וְלַנְּעָרִים כְּשֵׁרִים, שֶׁאֵינָם מַמְרִים אֶת פִּי הוֹרֵיהֶם וּמוֹרֵיהֶם, יִתְגַּלּוּ נִטְפֵי הַטַּל הַנִּפְלָא הַהוּא. וּמַרְאֵיהֶם אָז כִּפְנִינִים מַזְהִירוֹת, וּכְעֵינֵי יְלָדִים עַלִּיזִים – אֲבָל רַק לִנְעָרִים כְּשֵׁרִים יִתְגַּלּוּ.

עַל כֵּן יַעֲשׂוּ לָהֶם נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם ל"ג בָּעֹמֶר קְשָׁתוֹת וְחִצִּים – זֵכֶר לַקֶּשֶׁת שֶׁנִּרְאֲתָה בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה אַחֲרֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי, וְגַם סִמָּן לֶעָתִיד, שֶׁיָּבֹא יוֹם וְיִתְקַיְּמוּ בּוֹ דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים: „וְכִתְּתוּ אֶת חַרְבוֹתָם לְאִתִּים", וְהַקְּשָׁתוֹת תִּהְיֶינָה רַק כְּלֵי מִשְׂחָק לַנְּעָרִים.

יְהוּדָה שְׁטֵינְבֶּרְג.

מִמַּרְאוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

קֶבֶר דָּוִד.

רבנו משה בן מימון

(הרמב"ם).

ד.

וישם רבנו משה הולך וגדול בכל הארצות, אשר בני עמנו ישבו שם, כשם גדול הדור, מורו ומאורו; ותרבינה מאד השאלות בכל דיני התורה לבוא אל רבנו משה מכל ערי ישראל הקרובות והרחוקות. ובימים ההם היו כל דיני תורת ישראל פזורים בכל ספרי התלמוד הבבלי והירושלמי הרבים; כי חכמי ישראל הגדולים, שקמו אחרי חתימת התלמוד — הגאונים, כתבו ספרים רק על הלכות (דינים) נפרדות ותשובות על שאלות ששאלום; אבל ספר הכולל בתוכו את כל ההלכות בסדר טוב ובשפה ברורה ומדיקה, לא חבר עוד בספרות ישראל. וכרבות הימים נשכחה לשון התלמוד, היא הלשון הארמית, מלב העם, וגם רבים מחכמי התורה בדור ההוא, אשר הגו בתלמוד והבינו אותו היטב, לא יכלו למצא בכל עת את הדינים הדרושים להם, כי קשה מאד לזכר את כל ספרי התלמודים. ויהי כאשר רבו מאד מאד השאלות בדיני התורה לבוא אל רבנו משה, וישם אל לבו למלא את החסרון הגדול הזה. ויחבר את הספר הגדול והנפלא, אשר אין דומה לו בכל ספרות ישראל, ואשר עשה לו שם עולם בעמנו, הוא ספר „משנה התורה", או, כאשר קראו לו אחרי כן בשם מחברו הגדול: „הרמב"ם".

עשר שנים עבד רבנו משה בחבור הספר הגדול הזה ויכתבהו בלשון עברית ברורה, לשון המשנה, בסדר נפלא ובקצור נמרץ, עד היות בו כל דיני התורה שבעל פה (המשנה והתלמוד נקראים „תורה שבעל פה"); והאיש אשר יקרא ראשונה בתורה שבכתב (היא תורת משה), ואחר כן בספר הזה, וידע את כל דיני תורת ישראל. את החבור הגדול הזה לא פרסם בפעם אחת, כי אם ספרים, ספרים, ארבעה עשר במספר. על כן קראו לו גם בשם „הי"ד החזקה" ככתוב: „ולכל היד החזקה אשר עשה משה לעיני כל ישראל".

ויהי אך יצא הספר הזה לאור, והנה כל בני ישראל נשאו אליו את עיניהם. ידי מאות סופרים מלאו עבודה להעתיקו (הדפוס טרם היה עוד בארץ בימים ההם) ולהפיצו בכל ארצות מושב בני ישראל, למקצה ספרד ומרוקו ימה ועד בבל וערב קדמה, וכל אשר אך מצאה ידו השתדל להשיגו ולהגות בו.

ומכל עברים הביעו תהלות ותשבחות למחברו; משוררי הדור רוממוהו בשיריהם, ורבים מחכמי ישראל אמרו, כי מימי רבי יהודה הנשיא מחבר המשנה לא בא עוד ספר מסדר לתורת ישראל כמהו.

ויהיו דברי הספר הזה כדברי האורים לכל ישראל.

ואולם ככל אשר גדל כבוד רבנו משה בעיני ישראל, כן נמצאו גם בקרב הרבנים, אשר קנאו בכבודו הגדול ויאמרו להקטין את ערכו של הספר הנפלא הזה ושל מחברו. אז הוציאו עליו דבות מדבות שונות, להרעימו והקיפוהו בשאלות וטענות רבות. אך רבנו משה ענה על טענותיהם בענוה ובנחת ובדברי טעם ונעימות, כחכם עברי אמתי.

כאשר מלאו לרבנו משה אחת והמשים שנה, החלה ההצלחה להאיר פניה אליו. כי בשנה ההיא ילדה לו אשתו את בנו היחיד את אברהם, אשר היה כל נחמתו בחיים, ובו שם כל תקותו. וישמע ידיעתו העמקה בחכמת הרפואה הגיע עד חצר המלך צלה אלדין הנודע בכל הארץ בנדיבות רוחו

גְבוּרָתוֹ יַחַד. כִּי כְּכָל אֲשֶׁר הָיָה רַבֵּנוּ מֹשֶׁה גָּדוֹל בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מִכֹּל חַכְמֵי דוֹרוֹ, כֵּן עָלָה גַּם בִּידִיעוֹת חָכְמַת הָרְפוּאָה עַל רוֹפְאֵי הַדּוֹר הַהוּא וַיִּכְתֹּב סְפָרִים מְחֻכָּמִים עַל תּוֹרַת הַבְּרִיאוּת וְעַל סִבַּת הַמַּחֲלוֹת. וַיֵּצֵא שֵׁם הָרַמְבַּ"ם עַד לְמֵרָחוֹק לְשֵׁם אַחַד הָרוֹפְאִים הַגְּדוֹלִים; וְהַשַּׂר הַנָּאוֹר וְאוֹהֵב הַחָכְמָה אַלְפַאצָל, מִשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ צַלַּח־אַלְדִּין, קֵרְבָהוּ אֵלָיו וַיָּשֶׂם אֶת שְׁמוֹ בֵּין רוֹפְאֵי חֲצַר הַמַּלְכוּת.

וּלְמִן הַיּוֹם הַהוּא הִרְבּוּ גַּם יֶתֶר שָׂרֵי הָאָרֶץ וּגְדוֹלֶיהָ לִדְרֹשׁ בַּעֲצָתוֹ בַּחֲלוֹתָם. מְשׁוֹרְרֵי הָעַרְבִים הֵחֵלּוּ לְשׁוֹרֵר תְּהִלַּת חָכְמָתוֹ וּגְדוֹלֵי חַכְמֵיהֶם חָשְׁבוּ לָהֶם לְכָבוֹד לְהִמָּנוֹת בֵּין תַּלְמִידָיו, שׁוֹמְעֵי לִקְחוֹ בִּידִיעוֹת הָרְפוּאָה; וְגַם הָרוֹפֵא הַמְהֻלָּל עַבְד־אַלַּטִּיף מֵעִיר בַּגְדָּד, אֲשֶׁר גָּדַל כְּבוֹדוֹ בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ צַלַּח־אַלְדִּין, בָּא מֵעִירוֹ מִצְרַיְמָה לִרְאוֹת אֶת הָרַמְבַּ"ם פָּנִים בְּפָנִים וּלְהַכִּירוֹ, אוֹתוֹ וְעוֹד שְׁנַיִם מִגְּדוֹלֵי הַדּוֹר אֲשֶׁר בְּמִצְרָיִם. גַּם הַמֶּלֶךְ הָאַנְגְּלִי רִיכַרְד לֵב־הָאֲרִי, אֲשֶׁר הָיָה בַּיָּמִים הָהֵם בְּאַשְׁקְלוֹן הַקְּרוֹבָה לְמִצְרַיִם, שָׁמַע אֶת שֵׁמַע רַבֵּנוּ מֹשֶׁה וַיְבַקְשֵׁהוּ לְהִלָּוֹת אֵלָיו וְלִהְיוֹת לוֹ לְרוֹפֵא. אַךְ רַבֵּנוּ מֹשֶׁה לֹא אָבָה לְקַבֵּל אֶת הַמִּשְׂרָה הַכְּבוּדָה הַזֹּאת וַיָּשֶׁב אֶת פָּנָיו רֵיקָם.

וְאוּלָם בְּעֶצֶם יְמֵי הַטּוֹבָה הָאֵלֶּה נִשְׁקַף לְרַבֵּנוּ מֹשֶׁה אָסוֹן גָּדוֹל, וּכְפֶשַׂע הָיָה בֵּינוֹ וּבֵין הַמָּוֶת, לוּלֵא אִישׁ חֶסֶד הַמִּשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה לְמָגֵן לוֹ. כִּי „יְדִידוֹ" הַמְשׁוֹרֵר הָעַרְבִי אַבּוּ־אַלְעָרַב, אֲשֶׁר הִצִּילוֹ מִיַּד הַמַּלְשִׁינִים עָלָיו בְּמָרוֹקוֹ, בְּהֶחְשְׁבוֹ אוֹתוֹ בְּאֻמַּת לְנֶאֱמָן בִּבְרִית הָאִשְׁלַם, — יָרַד בַּיָּמִים הָהֵם מִצְרַיְמָה. וּבִרְאוֹתוֹ אֶת אֲהוּבוֹ מֵאָז עוֹמֵד בְּרֹאשׁ עֲדַת יִשְׂרָאֵל וְנוֹשֵׂא חֵן וָחֶסֶד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים, בָּעֲרָה בוֹ קִנְאָתוֹ לְדָתוֹ, וַיַּלְשֵׁן עָלָיו, כִּי מְשֻׁלְּמִי הוּא, אֲשֶׁר הֵמִיר אֶת דָּתוֹ בְּדַת הַיְּהוּדִים; וְהָאִישׁ הָעוֹשֶׂה זֹאת בֶּן מָוֶת הוּא גַּם בְּמִצְרַיִם הַחָפְשִׁית וְהַמַּשְׂכֶּלֶת בַּיָּמִים הָהֵם. אַךְ אַלְפַאצָל הַשַּׂר הֶחָכָם, אֲשֶׁר לְפָנָיו בָּא מִשְׁפָּטוֹ, הֵשִׁיב אֶת פְּנֵי הַמַּלְשִׁין רֵיקָם, בְּאָמְרוֹ, כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאִישׁ בְּאֹנֶס בִּימֵי הַשְּׁמַד אֵינוֹ נֶחְשָׁב לִמְאוּמָה, וְכִי רַבֵּנוּ מֹשֶׁה לֹא הָיָה מְשֻׁלְּמִי מֵעוֹלָם, וְאַךְ יְהוּדִי נֶאֱמָן לְעַמּוֹ וְלֵאלֹהָיו הָיָה מֵעוֹדוֹ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה.

וְהַמִּשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ הוֹסִיף לְגַדֵּל אֶת רַבֵּנוּ מֹשֶׁה אֲהוּבוֹ וַיַּפְקִידֵהוּ לְ„נָגִיד" עַל כָּל קְהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּמִצְרָיִם. וּבְמִשְׂרָתוֹ הַכְּבוּדָה הַזֹּאת לֹא הִשְׁתַּמֵּשׁ לְטוֹבַת עַצְמוֹ, כִּי אִם לְטוֹבַת אֶחָיו בְּנֵי עַמּוֹ הָעֲשׁוּקִים; וַיְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם מֵאֵת מוֹשְׁלֵי הָאָרֶץ לְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם אֶת הָעֹל, אֲשֶׁר שָׂמוּ עֲלֵיהֶם אוֹיְבֵיהֶם וְהַלַּחַץ אֲשֶׁר לְחָצוּם. אָז הִצְלִיחַ בְּיָדוֹ לְבַטֵּל אֶת גְּזֵרַת הַשְּׁמַד מֵעַל יְהוּדֵי תֵּימָן. כֵּן גַּם הִשְׁתַּדֵּל בַּחֲצַר הַמְּלוּכָה לְהַרְבּוֹת אֶת מִסְפַּר הַפְּקִידִים מִבְּנֵי עַמּוֹ, וַיְהִי כְּמַלְאַךְ מוֹשִׁיעַ לְאֶחָיו, אֲשֶׁר אֲהֵבוּהוּ וַיְכַבְּדוּהוּ מְאֹד.

לְעֵת זִקְנָתוֹ חִבֵּר רַבֵּנוּ מֹשֶׁה אֶת סִפְרוֹ הַמְהֻלָּל בִּמְקוֹר חָכְמָה וְדַעַת אֱלֹהִים, הַנִּקְרָא בְּשֵׁם „מוֹרֵה הַנְּבוּכִים". בַּסֵּפֶר הַזֶּה מְבָאֵר רַבֵּנוּ מֹשֶׁה בְּחָכְמָה עֲמֻקָּה אֶת טַעֲמֵי הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר בְּתוֹרָתֵנוּ, וְאֵת כָּל עִקְּרֵי אֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְהוֹכִיחַ אֶת צִדְקָתָם וַאֲמִתָּם עַל פִּי יְסוֹדוֹת הַחָכְמָה.

כַּאֲשֶׁר הִשְׁלִים רַבֵּנוּ מֹשֶׁה אֶת הַסֵּפֶר הַנִּפְלָא הַזֶּה, הִגִּיעָה לוֹ הָעֵת לָנוּחַ מֵעֲמָלוֹ הָרַב, אֲשֶׁר עָיְפָה נַפְשׁוֹ בוֹ, וְגַם הִרְגִּישׁ, כִּי כֹחוֹתָיו הוֹלְכִים וְדַלִּים. אַךְ הָאֲנָשִׁים הָרָעִים אֲשֶׁר קִנְּאוּ בִּכְבוֹדוֹ הַגָּדוֹל וְהִרְגִּיזוּ אֶת מְנוּחָתוֹ, בְּצֵאת סִפְרוֹ „מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה" לָאוֹר, הוֹסִיפוּ עַתָּה לְהִתְנַפֵּל עָלָיו וַיְחַפְּאוּ עָלָיו דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן, וַיְנַבְּלוּ אֶת שְׁמוֹ בְּעֵינֵי הֲמוֹן הָעָם. מוּבָן הַדָּבָר, כִּי הָאֲנָשִׁים הַיְשָׁרִים וְהַחֲכָמִים הָאֲמִתִּים, קִנְּאוּ לִכְבוֹד רַבֵּנוּ וַיִּמְחוּ בְּכָל עֹז נֶגֶד הַמְחַלְּלִים שֵׁם הָרַב הַגָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל. אַךְ רַבֵּנוּ מֹשֶׁה לֹא הֵנִיחַ אֶת מְכַבְּדָיו לְהַרְבּוֹת מַחֲלֹקֶת לִכְבוֹדוֹ. וְכַאֲשֶׁר סִפְּרוּ לוֹ, כִּי אֶחָד מֵאַנְשֵׁי בַּגְדָּד, יוֹסֵף בֶּן נַכִּיר שְׁמוֹ, רָב אֶת רִיבוֹ בִּמְקַנְאָיו, בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ, כִּי יֶחְדַּל מֵרִיב, וְכָתַב לוֹ אֶת הַדְּבָרִים הַמְחֻכָּמִים הָאֵלֶּה:

„וְאָמְנָם מַה שֶּׁהִגִּיעַ לָנוּ שֶׁיֵּשׁ שָׁם מִי שֶׁמְּדַבֵּר עָלֵינוּ רָעוֹת, וְהוּא מְבַקֵּשׁ לְהִתְכַּבֵּד בִּקְלוֹנֵנוּ, וְשָׁמַעְנוּ שֶׁאַתָּה מָחִיתָ בְּיָדוֹ וְהִתְקוֹמַמְתָּ כְּנֶגְדּוֹ — אַל תַּעֲשֶׂה דָּבָר זֶה. וַאֲנַחְנוּ מוֹחֲלִים לְכָל מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה זֹאת בִּשְׁבִיל סִכְלוּתוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן (וְאַף כִּי) מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָזֶה תּוֹעֶלֶת וְלֹא יַזִּיק לָנוּ אֲנַחְנוּ; וְכוֹפִין עַל מִדַּת סְדוֹם: זֶה נֶהֱנֶה וְזֶה לֹא חָסֵר".

אַךְ לְעֻמַּת כָּל הַצַּעַר, אֲשֶׁר הֵבִיאוּ לוֹ מְקַנְאָיו בְּבָבֶל, גָּדַל כְּבוֹדוֹ מְאֹד בְּאֶרֶץ הַתּוֹרָה וְהַמַּדָּע בַּיָּמִים הָהֵם, הִיא אֶרֶץ צָרְפַת הַדְּרוֹמִית. כִּי כָּל חַכְמֵי הָאָרֶץ הַהִיא הִקְדִּישׁוּ אֶת שְׁמוֹ וְהֶעֱרִיצוּהוּ כְּאִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ, וַיֶּהְגּוּ בִּסְפָרָיו הַיְקָרִים. וְכַאֲשֶׁר לֹא הֵבִינוּ שְׂפַת עֲרָב, שֶׁבָּהּ כָּתַב אֶת סִפְרוֹ „מוֹרֵה הַנְּבוּכִים" פָּנוּ אֶל חָכָם אֶחָד רַבִּי שְׁמוּאֵל אִבְּן תִּבּוֹן שְׁמוֹ, וַיְבַקְשׁוּהוּ לְתַרְגֵּם לָהֶם אֶת סִפְרוֹ עִבְרִית, וְהוּא מִלֵּא אֶת שְׁאֵלָתָם. הַחֲכָמִים הָאֵלֶּה כָּתְבוּ לְהָרַמְבַּ"ם מִכְתְּבֵי בְרָכָה וְשִׁירֵי כָבוֹד וּתְהִלָּה:

„קוֹל צַעֲקַת הַבַּת יְרוּשָׁלַיִם, כִּי כָל כְּבוּדָּה יָרְשָׁה מִצְרָיִם;
„שָׁם לִשְׁכִינָה מַחֲנֶה קָדוֹשׁ, וְשָׁם מִזְבַּח יְיָ תַּאֲוַת עֵינָיִם".

וְהָרַמְבַּ"ם מָצָא נִחוּמִים בְּדִבְרֵיהֶם הַטּוֹבִים וַיַּעַן עַל כָּל שְׁאֵלוֹתֵיהֶם בְּעִנְיְנֵי תוֹרָה וְחָכְמָה.

וּמַחֲלָה עַזָּה תָּקְפָה אֶת רַבֵּנוּ מֹשֶׁה בִּימֵי זִקְנָתוֹ כִּכְלוֹת כֹּחוֹ, עַד אֲשֶׁר לֹא יָכֹל לָרֶדֶת מִמִּטָּתוֹ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנָה תְמִימָה. אוּלָם כַּאֲשֶׁר אַךְ הוּטַב לוֹ מְעַט, בְּטֶרֶם יָכֹל עוֹד לָרֶדֶת מֵעַל מִטָּתוֹ, הֵחֵל כְּבָר לְהָשִׁיב לְשׁוֹאֲלָיו הָרַבִּים בְּיָדַיִם רוֹעֲדוֹת, וְלַעֲנוֹת לַחוֹלִים הָרַבִּים, אֲשֶׁר דָּרְשׁוּ בַּעֲצָתוֹ.

כַּאֲשֶׁר כָּתַב לוֹ הֶחָכָם רַבִּי שְׁמוּאֵל אִבְּן תִּבּוֹן, כִּי חָפֵץ הוּא לִנְסֹעַ מִצְרַיְמָה לִרְאוֹת אֶת פָּנָיו, עָנָהוּ, כִּי שָׂמֵחַ הוּא מְאֹד לִרְאוֹתוֹ; אַךְ יְעָצֵהוּ, כִּי לֹא יְסַכֵּן אֶת נַפְשׁוֹ בִּנְסִיעָה קָשָׁה כָזוֹ, אֲשֶׁר לֹא תָבִיא לוֹ כָּל תּוֹעֶלֶת, מִלְּבַד מַה שֶּׁיּוּכַל לִרְאוֹת אֶת פָּנָיו; כִּי לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּדִבְרֵי חָכְמָה לֹא יוּכַל אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת בַּיּוֹם אוֹ בַלַּיְלָה מֵרֹב טִרְדָה, וְכַךְ הוּא מְתָאֵר לְפָנָיו אֶת סֵדֶר הַיּוֹם שֶׁלּוֹ:

„אני שוכן במצרים־פסטט והמלך שוכן באלקאירה ובין שני המקומות שני תחומי שבת [1]. ועלי לראות את המלך בכל יום בתחלת היום. אמנם כאשר יחלש, או כי יחלה אחד מבניו, לא אסור מאלקאירה, ואני רב היום בבית המלך. כללו של דבר, כל יום ויום אני עולה לאלקאירה בהשכמה וכשלא יהיה שם שום מכשול ולא יתחדש שם שום חדוש, אשוב למצרים (לפסטט) אחר חצי היום. על כל פנים לא אגיע קדם. ואני רעב, ואמצא האכסדראות כלן מלאות בני אדם גוים ויהודים, בהם חשוב ובלתי חשוב, שופטים ושוטרים, ואוהבים ושונאים, ערב רב, כי ידעו עת שובי. ואני ארד מעל הבהמה וארחץ ידי, ואצא אליהם לפיסם ולחלות פניהם שימחלו על כבודם להמתין עד כדי שאכל אכילת עראי (והוא מעת לעת). אז אצא לרפאותם ולכתב להם פתקאות ונסחאות רפואות חלייהם; ולא יחדל הנכנס והיוצא עד הלילה, ולפעמים עד סוף שתי שעות מן הלילה או יותר; אספר להם ואצום ואדבר עמהם ואני שוכב פרקדן מרב העיפות; ובבוא הלילה ואני בתכלית החלשה לא אוכל לדבר. סוף דבר לא יוכל אדם מישראל לדבר אלי או להתחבר ולהתרועע עמי זולתי יום השבת. אז יבאו כל הקהל, או רבם, אחר התפלה, אנהיג את הצבור במה שיעשה כל ימי השבוע ואקרא (לפניהם) קריאה חלושה עד הצהרים, וילכו לדרכם וישובו קצתם שנית אחר תפלת המנחה עד עת תפלת מעריב. זה תכן עניני היום (שלי)."

ככה עבד רבנו משה בראשונה עבודת התורה והחכמה ואחר את עבודת האנושיות בכלל ואחיו בני עמו בפרט.

[1]) תחום שבת כאלפים אמה.

ורפיון גוו של רבנו משה הלך וגדל מרב עמל. וביום העשרים לחדש טבת שנת ארבעת אלפים תשע מאות וחמש וששים (1204 למספר עמי ארפה) השיב רבנו משה את נשמתו הגדולה לאלהים.

והשמועה הקיפה את כל ארץ מצרים ותבוא גם עד ארץ ישראל לאמר: מת משה איש האלהים! ויהי אבל גדול ליהודים, ויספדו לו בני מצרים, היהודים והמצרים יחד שלשה ימים. ובירושלים עשו מספד גדול ויקראו צום ויוציאו את ספר התורה ויקראו בה את ה„תוכחה" אשר בפרשת „אם בחקותי". והמפטיר קרא בספר שמואל א' בפרק „ויהי דבר שמואל אל כל ישראל" — ויסים בדבר הכתוב:

גלה כבוד מישראל, כי נלקח ארון האלהים!

ואגדה מספרת על מות הרמב"ם כדברים האלה:

„ויהי אחרי ימי בכית רבנו משה ויעלו אחיו את ארונו לארץ ישראל לקברו שם, ויהי בדרך ויפגעו בהם שודדים, וייראו האנשים מפניהם וימלטו, ואת הארון הניחו על הארץ. ויהי בראות השודדים כי ברחו האנשים ויגשו אל הארון ויאמרו להשליכו הימה, ולא יכלו להזיזו ממקומו והמה יותר משלשים איש. ויאמרו: אך איש אלהים קדוש הוא! וילכו ויקראו לנושאי הארון ויבטיחום כי ילכו אתם ללותם ולהגן עליהם בדרך עד בואם למחוז חפצם. ויביאו האנשים את הארון לטבריה ויקברוהו שם ועל מצבת קבורתו חרתו את הדברים האלה:

„פה טמון רבנו משה בן מימון מבחר האנושי".

יגאל הכרמלי.

חדשות.

יתומי ברודס. — כבר הודענו לפני חדשים מספר, כי הסופר המנוח ראובן אשר ברודס הניח אחריו שלשה יתומים קטנים בעני ובחסר כל. והנה זה מקרוב נועצו טובי אחינו בוינה וראש הציונים הדקטור הרצל בראשם, ויסדו ועד להמציא קרן־קימת לחנוך היתומים האמללים האלה, בזכות אביהם הגדול. הועד הזה הפיץ בכל העתונים אשר לבני עמנו, קול קורא לכל נדיבי עמנו לבוא לעזרת היתומים העזובים האלה.

ואנו חושבים לא ליתר להביא תכנו של הקול הקורא הזה:

„שלשה יתומים הם, שאנו באים הפעם לבקש רחמים
„עליהם; שלשה ילדים קטנים ורכים מאד, עד שהגדול שבהם לא
„הגיע עוד לחמש שנים. והיתומים העזובים, הילדים הקטנים האלה,
„בנים הם לאחד גדול בישראל, אשר זה לא כבר ירד אל
„קבר בנפש מרה. הלא הם בני הסופר העברי המהלל

ראובן אשר ברודס.

„מי לא ידע את הסופר הגדול הזה ואת פעלתו בספרותנו?
„מי לא התענג על ספוריו הנפלאים, אשר לא ישכחו, ועל כל אשר
„יצא מעטו הכביר בשלשים וחמש שנות עבודתו בספרותנו העברית?
„את כל כח נפשו הגדולה, את כל חייו המלאים יגון ותלאה רבה
„הקדיש לתחית עמו ושפתו אשר אהב. היכול נוכל אנחנו לעזב
„את יתומיו הקטנים והתמימים, הרעבים והחלשים, ביד המקרה מבלי
„עשות מאומה לטובתם?

„חובתנו הקדושה היא לדאג ליתומים הרכים האלה! ועתה
„הננו נגשים ליסד קרן־קימת, שמטרתה לחנך את הילדים העזובים
„ברוח אביהם ולמלא את מחסוריהם.

„וכי צריכים אנו להרבות בדברים להוכיח את חובתנו ליתומי
„ראובן אשר ברודס?

„דקטור מתתיהו הרצל, פרופסור דקטור אדלף שורין,
„הרב דקטור אדלף שמידל, פרופסור דקטור לאון קלנר,
„מאיר פרידמן (איש־שלום), דוד רטבלום."

ובטוחים אנו, כי גם אתם, קוראינו העברים הצעירים, תדעו את נפש חבריכם הקטנים, היתומים האמללים האלה, ותחושו

בצערם. והתעורר לבבכם הטוב והרחמן להשתתף בנדבותיכם הקטנות, שהן גדולות, לטובת בני הסופר העברי, אשר התענגתם גם אתם על פרי רוחו, למען אשר יוכלו גם המה — היתומים האלה, ללמד ולהשכיל ולהיות לאנשים ולעברים, הראוים לשאת עליהם את שם ברודס היקר.

מתנת השלטן. — העתונים מודיעים, כי הוד מלכותו השלטן הואיל לתת חלקת אדמה בעיר יפו לבנות עליה בית־ספר עברי ציוני.

בית־הספר לנערים ביפו. — כבר הודענו, כי בית־הספר לנערות ביפו נפתח בחרף החולף על ידי הועד לחובבי ציון באודיסה, שקבל עליו למלא את כל צרכיו. אך על בית־הספר לנערים נגזר להמסר להברת „כל ישראל חברים" הפריזית, הידועה באהבתה לשפת צרפת. והודות להנהגתה המיחדה ביד מנהלה החדש מר אסתרוק יצאה פקדה לכל תלמידי בית־הספר, כי אסור לדבר עברית בבית־הספר. עתה מודיעים אותנו מיפו, כי באה פקדה מפריז אל המנהל לסגר את בית־הספר לנערים לגמרה. מי יודע אולי יתעוררו סוף סוף „חובבי ציון" ושפתה לקחת גם את בית־הספר הזה תחת ידם ולא יפקירו כמאה וששים נפש מנערי בני ישראל, היכולים להיות לעברים טובים, כי ילכו ללמד לשון אחרת בבית־ספר אחר של בני עם אחר ודת אחרת.

גבורת נערה עבריה. — בעיר אנטפה גסטה אשר במדינת טשילי (אמריקה הדרומית) הראתה נערה עבריה אחת אמץ לב נפלא. שני שודדים התדפקו בלילה על דלת בית אביה ותלך ותפתח להם את הדלת ותכניסם הביתה. כאשר שמעה את חפצם, נתנה להם ברצונה הטוב את הכסף השמור בבית וגם עזרה להם במנוחת נפש לחבש את החפצים היקרים, אשר בחרו להם, רק שלא יגעו באנשי הבית. השודדים היו מרצים מאד ממעשה הנערה ולא הפריעו את מנוחת אנשי הבית. אך כאשר שמו את חבילת החפצים על שכמם ויפנו ללכת, לקחה מהר רובה בידה ותור בהם. האחד נפל מת והשני מהר להמלט על נפשו מבלי לקחת עמו מכל השלל מאומה.

כלב מעופף.

הכלב המעופף הוא אחד מבעלי החיים המעופפים כהעטלף. לו כנפים בלי נוצות, אך עור דק מתוח עליהן. הכלב המעופף חי על איי הדו המזרחית. כל היום הוא תלוי ביחד עם חבורה גדולה על ענף עץ וישן בלי־תנועה, תלוי וראשו למטה. ואולם כאשר יחשך הוא מתעורר מהר ומתעופף אנה ואנה לבקש לו פרות לאכלה.

ידיעות שונות.

שמירת הבריאות. — בבתי־הספר אשר בנסיכות ויימר (גרמניה) דבוקה טבלה אל הקיר ועליה כתובות האזהרות האלה:

התלמידים צריכים: 1) לרחוץ בכל בקר את הפנים, הצואר והחזה; 2) לרחוץ את הידים פעמים רבות ביום (וביחוד לפני האכילה ואחריה), לבלי לגדל צפרנים ולהשגיח מאד על נקיונן וטהרתן; 3) לטהר את השנים ולשפשפן היטב בבקר בבקר ואחר כל סעדה וסעדה במנקיה קטנה; 4) לסרק את הראש בבקר ובצהרים קדם ההליכה לבית־הספר; 5) לנקות בכל יום את הבגדים מכל אבק והלאה על ידי חבוט במקל ובעזרת המברשת; 6) לנקות היטב את הנעלים; 7) להזהר מהשליך על רצפת בית־הספר פסות ניר, צמחים ושיורי מאכלים, כמו פרות וכדומה; 8) לבלי לרק על הרצפה; 9) בחדר חם צריכים לפשט את המטפחות העבות מעל הצואר ואת המעיל החם; 10) בין השעורים צריכים לפתח את החלונות שבבתי־הספר, כדי שיכנס שם אויר צח; 11) התלמידים צריכים לבלות את עת ההפסקות שבין השעורים בכל האפשר בחוץ; 12) ללכת בקומה זקופה ולבלי להרכין את הגוף גם בשעת העמידה והישיבה; 13) בשעת הישיבה צריכות כפות הרגלים לנוח בלן על הרצפה ולא להשען על ראשי האצבעות; 14) בשעת הכתיבה, הקריאה והשרטוט צריך להחזיק את הגוף במצב ישר ולא להכפף אף במעט; 15) את השעה הקבועה לארחת הבקר צריך לבלות באכילה ממש; 16) לכתב באותיות גדולות וברורות; 17) להזהר מהאפיל בצל על הניר שכותבים עליו; 18) בין השמשות אסור לכתב ולקרא; 19) להזהר מעבד, וביותר מקרא וכתב ושרטט לפני אור שמש בהיר מאד, כי אז צריך להאפיל מעט בוילון של בד; 20) להודיע תכף למורה, אם המקום שהתלמיד יושב עליו הוא קר או חם יותר מדי, או כי אינו רואה, או שומע שם היטב, או אם הוא חש חלשה בגופו. וכן צריך להודיע תכף למורה, אם נמצא בביתו של התלמיד איזה חולה במחלה מתדבקת.

מכתבים.

לקוראות ה„עולם קטן".

על ה„עו"ק" חתמתי הודות למקרה כזה: אנכי כתבתי בפעם הראשונה מכתב בעברית אל זקני, והמכתב ההוא מצא חן בעיניו וישמח מאד ויבטיחני למלא כל משאלותי; ואבקש ממנו כי יתן לי כסף לחתם על ה„עו"ק"; ולא אתחרט על כי לא שאלתי דבר אחר. הנה כי כן, ספרתי לכן על דבר החתימה ועתה אגיד לכן את דעתי על הספורים. ביחוד לבבוני אלה מהם: הגבור הקטן, הנערה הגבורה, הזקנה, אם תורנת ועוד הרבה. גם קבלתי את לוח ה„עולם קטן" ואשמח מאד. השיר היותר יפה ונחמד, הוא השיר „במרתף" ויפה הוא גם מכל הספורים, וגם למדתיהו בעל פה. על השאלה בין עלי הזכרון והיא: „המטרה אשר אליה אשאף", כתבתי כי הנני חפצה להיות לסופרת ולכתב שירים נחמדים, כמו השיר „במרתף", ואתן, חברותי, לאיזו מטרה תשאפנה? ב„עו"ק" קראתי על דבר חגיגת חנוכה בעירי הומל. גם אנכי ואחותי הקטנה היינו שם, אחותי איננה יודעת עוד עברית ואנכי בארתי לה את הכל ונשבע רצון.

הומל,

שרה־רוזא רבינוביץ,
בת שתים־עשרה שנה
תלמידת המחלקה השנית בגמנזיה.

לאחי הצעירים קוראי ה„עולם קטן" שלום!

הנני מודיעכם, כי נוסדה בעירנו אגודת צעירים זה כחדש ימים; באגודתנו יש לעת עתה כששה עשר נערים והאגודה נקראה בשם: „ציון ושפתה" וחוק עשינו לנו, אנחנו הנערים, לדבר בשפת עבר ועל כל נער ונער לתת בכל שבוע ושבוע קפיקה אחת לקפה הלאומית. והמוסיף יברכהו ד'.

בכל שבוע ושבוע אנחנו מתאספים ביום הרביעי אל בית אחד הנערים ומדברים רק עברית וראש אגודתנו קורא לפנינו ספורים מ„עולם־קטן" ואנחנו משוררים שירים עברים בטרם נצא מהבית.

עצתי לכל קוראי ה„עולם־קטן" כי ישתדלו ליסד גם המה אגודות כאלה בעריהם, ומזה תתפשט הציונית גם בין בני הנעורים ושפתנו הקדוש: תשוב לתחיה.

סטולבצי,

אליעזר הרבביץ,
אחד מחברי האגודה
בן י"א שנה.

לאחי הקטנים קוראי „עולם קטן"!

זה לא כבר בא אלינו העולם קטן, כי מושבתנו „באר טוביה" רחוקה מהעיר יפו, ועתה בבוא אלינו העולם קטן, קראתי אותו והתענגתי מאד. והנני חפצה גם אני לכתב לכם, חברי וחברותי ולהודיעכם ממושבתנו: בבית ספרנו לומדים את הכל בעברית, והתלמידים והתלמידות מדברים רק בשפה הזאת.

ובחדש אדר התאספו ציוני מושבתנו ויבחרו ועד ציוני ויסכימו כי כל איש אשר יחפץ לשלח מנות לפורים ידביק בול ציוני (מרקה) על המנה, ואיש אשר ישלח בלי בול, או אם יקבל מנה בלי בול יענש וכל בני המושבה קימו את החלטתם.

קסטינה (באר טוביה) כ"ז אדר.

שושנה גרוסמן,
בת י"א שנה.

למערכת הנכבדה!

הנה קראתי את מכתב שושנה ברוידה ב„עולם קטן" בחוברת 19, והוא מצא חן בעיני מאד. הדמיון אשר תדמה את ארצנו למקדש אל, יפה מאד; כן, ארצנו קדושה היא לנו, לה אנחנו נושאים את נפשנו זה כמה לשוב אליה, ועל כן עלינו החובה להקדיש לגאולת ארצנו את כל אשר לנו.

מסכמת אני לדעתה לכתב בספר הזהב את העתון „עולם קטן" או, לו לעצתי שמעו, יעצתי לכתב בספר הזה את שם הסופרת החביבה „חמדה בן־יהודה", אשר בודאי ידעתם אותה, אחי ואחיותי, כי גם היא אחת מהסופרות שב„עולם קטן". הלא קראתם את ספוריה על דבר הילדים בארץ ישראל, ועל חיי האכרים העברים שם. ולכן לכבודה נכתב נא את שמה בספר הזהב. החפצים גם אתם לעשות כעצתי? בקיץ העבר היתה בביתנו, ונדבר עמה רק עברית,

וַתְּסַפֵּר לנו על ארצנו הקדושה: על הנהר ירדן הגדול והארוך, על כל המושבות שהיתה שם, ועל ארץ הגליל! ואתם הלא תבינו באיזה נעם שמעני את ספוריה.

עתה אבקש גם אנכי את קוראי „עולם קטן" וקוראותיו להביעה את דעתם על עצתי. הנני שולחת שני רובלים; הכסף אשר קבלנו אני וחנה אחותי למנה לחג הפורים, למערכת „עולם קטן" לטובת האוצר הלאומי.

הנערים והנערות החפצים להחליף אתי מכתבים, יואילו נא לכתב על האדרסה:

Господину П. Л. Гольдбергу, Вильна для Юдиел.

בכליון עינים מחכה אנכי למכתביכם. בברכת ציון

יהודית גלדברג.

פתרוני החידות *).

פתרון החידה בחוברת 22 - 21: ארבע מאות החתנים היו מבני שבט בנימין אשר נשארו ממלחמת פלגש בגבעה, והכלות מבנות יבש גלעד, כמסופר בשופטים פרק כ"א.

שמות הפותרים: אורמכר הירש וחבריו, איזראליביץ שמואל, איטקין משה וחבריו, אלבלינגר שמואל, אלפרוביץ יצחק, ארשינוב יוסף וחבריו, אפרתי יעקב, איטין מרדכי, ברנמן פסיל, ברזינסקי אברהם יצחק, ברנשטין דוב, ברזיר מאיר, בביטש אברהם, ברקמן חיה רבקה, בילינקי נפתלי, ברז יעקב, בילנסקי צבי, ברמן עמנואל, גלזר הלל, נרדון משה ויהואש, גליקלים שרה, דימבסקי אלכסנדר, דוניבסקי נחום, דבירובנסקי יחזקאל, הילמן אליעזר, הירשפלד ליפמן, הוזמן אהרן, הינדין דוד, הילפרין צבי, ויינשטין מרדכי, ורהפטיג נח, וקסלר יצחק, ורמיל שלמה, זינגל יצחק, זלצר רבקה וחנה, זקין משה, זינגר יוסף, זרצקי שמעון, טרכטנברג יוסף, טרידמן אפרים, ישצין יהודה, יוסיד ברוך, יעקבזון יצחק, כהן ברוך, לדיזנסקי מאיר, לויט ש"ב וחבריו, ליבשובסקי שרגא פיבוש, ליכטשטין רחל, ליפשיץ יהושע, לנדוי יוסף, לנדר פנחס, לסין ישראל, לויטין פנחס, מרגליות אברהם, מלכין דוד, מינץ שלמה, נוביק זלמן, ניזנרצקי יצחק, סוכל אברהם, ספוניקוב זאב, פוטיבסקי יחזקאל, פפרינוב יצחק, פטקסקי גרשון וחנוך, פטריקובסקי צדוק, פולסקי דבורה, קליריסקי כלב, קפלוביץ אליעזר, קלמניק חיים וחבריו, קוכובסקי יואל, רשקין אליעזר, רבינוביץ משה, רקובסקי ישראל, רוזנטל מרדכי, רובינשטין משה, רבינוביץ אלעזר, רשין אהרן, רפפורט שלמה דב, שולמן יעקב, שמידט בתיה ליבה ושרה, שן רחל, שפירה שמואל וחבריו, שפר רפאל, שפשויץ אפרים יוסף וחבריו, שקורוב יצחק ואחיו.

יוסף מלכוון מבריטשני מנדב עשרים קפיקות לטובת תלמידי בית הספר העניים שביפו.

*) תקון טעות. בגליון 26·25 נדפס בפתרון חידת מר ד. קלצקו: „בעוד עשרים ו ש ת י ם שנה", וצריך להיות: בעוד עשרים ו א ר ב ע שנים.

המו"ל: הוצאת „תושיה" בורשה.
העורכים: א. ל. בן־אביגדור וש. ל. גרדון.
כתבת ה„עולם הקטן":
КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО „ТУШІЯ“, ВАРШАВА.
Verlag „TUSCHIJAH“, Warschau.

ספרי חנוך ולמוד ומקרא (הוצאת „תושיה"):

1] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (עפ"י השטה הטבעית) עם 24 ציורים יפים ואותיות הכתיבה. נדפסת על טבלא גדולה להדביק אל הקיר בבה"ס.
מחירה 20 קאפ'. פאר' 2 קאפ'.
מדבקת על ניר עב—30 קאפ'. פאר' 6 ק'.

2] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (כנ"ל) מטולטלת, ערוכה בקוביות (בגזרי עץ קטנים), בתבת־ניר יפה— ובתוכה לוחות־לדוגמא ערוכות לזה.
מחירה 75 ק'. פאר' 10 קאפ'.

3] הנ"ל, בגזרי ניר עב קטנים, בתבת ניר כנ"ל.
מחירה 60 ק'. פאר' 10 ק'.

4] אלפא ביתא מטולטלת, ערוכה בקוביות, אותיותיה מדבקות על גזרי עץ קטנים מרבעים (קוביות) עם נקודות מיוחדות, להרכיב מהן מלות ומאמרים— ערוכה בתבת ניר.
מחירה 60 קאפ'. פאר' 20 קאפ'.

5] הנ"ל, מדבקת על גזרי ניר עב קטנים, בתבת ניר כנ"ל.
מחירה 50 ק'. פאר' 10 ק'.

6] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (עפ"י השטה הטבעית), עם 82 ציורים יפים. נדפסת על טבלא גדולה להדביק אל הקיר בבה"ס.
מחירה 25 קאפ'. פאר' 2 קאפ'.
מדבקת על ניר עב—35 ק'. פאר' 8 ק'.

7] הנ"ל, במחברת קטנה ונאה, מכורכת במעטפה ציורית (בצבעים) יפה.
מחירה 50 קאפ'. פאר' 10 קאפ'.

8] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (כנ"ל) מטולטלת, ערוכה בקוביות. ערוכה בתבת ניר גדולה ויפה עם ציור נאה בצבעים ממעל.
מחירה 1 רובל. פאר' 20 ק'.

9] עברית בלשון עם ועם. למוד הקריאה למתחילים. י. לוינזון וי. ח. טביוב.
I למדברים רוסית, II למדברים זרגון.
מחיר כל מחברת מחברה 25 ק'. פאר' 4 ק'.

10] ראשית דעת שפת עבר (כנ"ל עם ציורים). מ. קרינסקי.
מחירו 30 קאפ', מכ' בבד 40 ק'. פארטא 6 קאפ'.

11] הקריאה העברית (למתחילים). י. ב. לבנר.
מחירו 15 קאפ', מכ' בבד 25 קאפ'. פאר' 4 ק'.

12] בית הספר לתורת הכתיבה העברית, בחמש מחברות (מאושר מטעה"מ). מ. קרינסקי.
מחיר כל מחברת 7 קאפ'. פארטא 2 קאפ'.

13] לפי הטף להורות את הילדים לדבר עברית מבלי עזרת תרגומים. ד. ילין.
ספר המורה, שני חלקים (החלק השני עם לוחות־תמונות).
מחיר כל חלק 75 ק', מכ' בבד 90 ק'. פאר' 10 ק'.
שני החלקים מכ' יחד בבד 1.70. פאר' 14 ק'.

14] מקרא לפי הטף, להורות את ילדי ישראל קרא וכתוב ודבר עברית, על פי השטה הטבעית, עברית בעברית, עם ציורים. הנ"ל.
ספר התלמיד, שני חלקים.
מחיר כל חלק 75 קאפ' בכריכה. פאר' 8 ק'.

15] המכין. פרוזדור לכל ספרי התלמוד. (מאושר מטעה"מ). י. ח. טביוב.
מחירו 30 ק', מכ בבד 40 ק'. פאר' 6 ק'.

16] ראשית למודי שפת עבר (עם תרגום המלות ברוסית ואשכנזית באותיות עבריות). י. גרזובסקי.
מחירו 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 8 ק'.

17] גן הילדים. כריסטומתיה עברית עם תרגום המלים ברוסית ואשכנזית (באותיות עבריות, עם ציורים).
ש. ברמן.

מהדורא חדשה מתוקנת.
חלק ראשון מחירו 75 ק', מכ' בבד 90 ק'. פאר' 10 ק'.
חלק שני מחירו 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 6 ק'.
שני החלקים מכ' יחד בבד 1.45 רובל. פאר' 16 ק'.

18] בת חיל או תורת אם, ספר מקרא לבנות ישראל. י. מיוחס.
מחירו 40 ק', מכ' בבד 50 ק'. פאר' 6 ק'.

19] מדריך הילדים. מתודה וכריסטומתיה (עם תרגום המלות ברוסית) בב' חלקים (מאושר מטמ"מ). ק. ולוצקי.
כל חלק 35 ק', מכ' בבד 50 ק'. פאר' 8 ק'.
שני החלקים מכ' יחד בבד 85 ק'. פאר' 14 ק'.

20] רע הילדים. ספר מקרא למתחילים, כלו מנקד, עם „אוצר המלים" בתרגום רוסי (מאושר מטעה"מ). י. ב. לבנר.
מחירו 40 ק', מכ' בבד 50 ק'. פארטא 8 קאפ.

21] ידידנו. מיועדי ישראל ותפלותיהם עם תרגום המלות ללשון רוסיה (מאושר מטעה"מ). הנ"ל.
מחירו 40 ק', מכ' בבד 50 ק'. פאר' 6 ק'.

22] מורה הילדים. מתודה עם תרגום המלות ברוסית ואשכנזית באותיות עבריות (מאושר מטעה"מ). י. ח. טביוב.
מחירו 90 קאפ', מכ' בבד 1.05. פאר' 14 קאפ'.
מפתח (לתרגומי מורה הילדים). הנ"ל.
מחירו 10 ק', מכ' בבד 20 ק'. פאר' 4 ק'.

23] עדן הילדים. כריסטומתיה עברית עם תרגום המלות ברוסית, אשכנזית באותיות עבריות, צרפתית ואנגלית. (מאושר מטעה"מ). הנ"ל.
חלק ראשון מחירו 80 קאפ', מכורך בבד 95 ק'. פארטא 10 קאפ'.
חלק שני מחירו 70 ק', מכורך בבד 85 קאפ'. פארטא 8 קאפ'.

24] אגרון לבני הנעורים. מכתבים למופת לילדים ולילדות, לנערים ולנערות, עם מלון לכל המלים והמבטאים החמורים. הנ"ל.
מחירו 50 קאפ', מכ' בבד 65 ק', מכ' הדר 75 ק'. פארטא 8 ק'.

25] בית ספר עברי. ספר מקרא ולמוד. י. גרזובסקי.
חלק ראשון 25 ק', מכ' בבד 35 ק'. פאר' 4 ק'.
חלק שני 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 8 ק'.
חלק שלישי 75 ק', מכ' בבד 90 ק'. פאר' 12 ק'.

26] הדקדוק העברי. דקדוק קצר למתחילים, מנוקד. ל. שאצקי.
מחירו 40 ק', מכ' בבד 50 ק'. פאר' 6 ק'.

27] תרגילי הדקדוק העברי (להקראה ונתוח). הנ"ל.
מחירו 30 ק', מכ' בבד 40 ק'. פאר' 6 ק'.

28] מחברות לנהוחי־דקדוק (שלש מחברות). א. י. גוטליב.
מחיר כל מחברת 10 ק'. פאר' 2 ק'.

29] דקדוק לשון עברית מאת שמואל דוד לוצטו (שד"ל), מעבד ע"י אברהם כהנא.
מחירו 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 8 ק'.

30] מערכת הפעלים (ספר שמושי). א. קליינמן.
מחירו 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 8 ק'.

31] קצור דברי הימים לעם ישראל מראשית היותו עד היום הזה (מנוקד). י. גרזובסקי.
מחירו 50 קאפ', מכורך בבד 60 ק', מכורך הדר 70 ק'. פארטא 6 ק'

32] תולדות עם ישראל (מנוקד). א. ז. רבינוביץ.
חלק ראשון מחירו 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 8 ק'.
חלק שני מחירו 55 ק', מכ' בבד 70 ק'. פאר' 8 ק'.
חלק שלישי מחירו 80 קאפ', מכ' בבד 90 קאפ'. פאר' 10 ק'.
כל שלשת החלקים (כל הספר) מכורכים יחד בבד הדר 2,10. פאר' 20 ק'.
נמצא להמכר גם בספרים קטנים: ספר א' ב' ה' כ"א 15 ק'; ספר ג' ד' ו' ז' ח' ט' י' כ"א 20 ק'. פאר' לכל ספר 2 ק'.

33] למען אחי הקטנים. שירי ילדים (פורמט גדול). א. ליבושיצקי.
מחירו 60 ק', מכ' פשוט 75 ק', מכ' הדר 85 ק'.
פארטא 10 ק': על ניר ריגאל 1 ר', מכ' הדר 1.25. פאר' 12 ק'.

34] הכנור. קובץ שירים לילדים ולבני הנעורים, מאת משוררים שונים.
ספר ראשון: שירי הטבע. ספר שני: משלים. ספר שלישי: אגדות.
מחיר כל ספר 25 ק', מכ' 35 ק'. פארטא 6 ק'.

35] פרקי אבות לבני הנעורים (עם תרגום רוסי והערות ובאורים). א. ליבושיצקי.
מחירו 25 ק', מכ' בבד 35 ק'. פאר' 4 ק'.

36] בעיר וביער (משלים), ב"ח. י. שטינברג.
מחיר כל חלק 30 ק', מכ' בבד 40 ק'. פאר' 4 ק'.
שני החלקים ביחד מכורך בבד 80 ק'. פאר' 8 ק'.

37] שיחות ילדים. קובץ אגדות מקוריות לילדים (פורמט גדול). מנוקד. הנ"ל.
מחירו 40 ק', מכ' 65 ק'. פארטא 6 קאפ'.

38] כל אגדות ישראל (פורמט גדול, מנוקד, מאושר מטעה"מ).
י. ב. לבנר.
חלק ראשון מחירו 75 ק', מכ' הדר בבד 1 רובל. פאר' 8 ק'.
חלק שני מחירו 1.05 ר', מכ' בבד 1.65, הדר בבד 1.75. פארטא 16 ק'.
שני החלקים מכ' יחד הדר בבד 2.60. פאר' 24 ק.

39] עולם קטן. עתון מצויר לבני הנעורים. מהדורא ראשונה.
65 חוברות בחמשה כרכים (13 חוב' בכל כרך).
כל כרך במחיר 1.50 רובל.
כל 26 חוב' מכ' יחד 3 רובל.
כל הקבוצה ביחד מכ' הדר 6 רובל.

40] לוח־עולם קטן. קובץ ספרותי ושמושי לבני הנעורים לשנת תרס"ג. עם תמונות וציורים.
מחירו 75 קאפ', לחותמי ה„עולם קטן" רק 50 ק'.
מכ' בניר 10 ק' (מכ' הדר 25 ק') בעד הכריכה.

41] ספר החנכה. מאסף לבני הנעורים. עם תמונות וציורים.
מחירו 25 ק', מכ' 40 ק'. פארטא 4 ק'.

42] פרקי תלמוד. כריסטומתיה תלמודית למתחילים, עם תרגום המלות התלמודיות ברוסית ואשכנזית (באותיות עבריות). א. ל. ביסקא.
מחירו 40 ק', מכ' בבד 55 ק'. פאר' 6 ק'.

43] מורה הסגנון ושמוש הלשון העברית (עם דוגמאות ופרקי שנון רבים לשמוש המעשי, וחלק מיוחד על תורת הנקוד לכל פרטיה). י. ח. טביוב.
מחירו 1 ר', מכ' בבד 1.15. פאר' 14 ק'.

44] תורת הספרות. מורה חקי הסגנון הפרוזי והשירי ותורת הספרות לכל חלקיה השונים (עם דוגמאות רבות מכל מקצעות הספרות העברית בכל תקופותיה). ש. ל. גרדון.
מחירו 1 ר', מכ' בבד 1.15. מכ' הדר 25. 1 ר'. פאר' 14 ק'.

45] מבחר הספרות. אנתולוגיה עברית, מכילה לקוטים נבחרים ממיטב הספרות העברית החדשה בשיר ובפרוזה של משוררינו וסופרינו הגדולים (עם תולדות כל סופר וערכו והערות נחוצות).
י. ח. טביוב.
מחירו 90 ק', מכורך בבד הדר 1.15. פאר' 14 ק'.

46] תולדות היהודים (הסטוריה פופולרית ערוכה לעם ולבני הנעורים). יעקב פרנקל.
מחיר חלק א', ב', ג' (5,ו ק' כ"א. פאר' 6 ק'; חלקי ד', ה' 75 ק' כ"א. פאר' 10 ק'. בשני כרכים, מכ' הדר כל כרך 1.75 ר'. פארטא 20 קאפ'.

47] מלון של כים. מעברית לרוסית ואשכנזית (באותיות עבריות). מלון מלא ושלם לשפה העברית הישנה והחדשה, של התנ"ך, התלמוד והמדרשים ושל הספרות העברית החדשה.
י. גרזובסקי וד"ר י. קלוזנר.
מחירו 2.35 רובל, מכ' הדר 2.60. פארטא 20 ק'.

Издательство „ТУШIЯ", Варшава. — Verlag „TUSCHIJAH", Warschau.

Herausgeber u. Eigenthümer: Verlag „Tuschijah". Verantwortlicher Redacteur S. M. Laser. Druck von Josef Fischer in Krakau.